

İbrahim KAPAKLIKAYA / Mülkiye Başmüfettişi

Aile İçi Şiddetle Mücadelede Polisin Etkinliği

Aile içi şiddetin kamuoyu gündemine daha yoğun taşındığı günleri yaşıyoruz. Özellikle kadına yönelik şiddetin öldürme boyutlarına varması, mağdurların büyük çoğunluğunun koruma önlemlerinin alınması için başvurmuş kişilerden oluşması, bu konuda mevzuattan çok uygulamadan kaynaklanan eksiklikler bulunduğunu

gösteriyor. Doktora çalışmalarım kapsamında bu konuda İstanbul'un en çok göç alan bir ilçesinde yaptığım sınırlı alan araştırmasının sonuçlarının bu duruma ışık tutacağı inancıyla paylaşmak istiyorum.

Öncelikle henüz birkaç gün önce karşılaştığım bir olayı paylaşacağım. On gün kadar önce arkada-

Aile içi şiddetin en önemli nedenleri olarak ekonomik sıkıntılar, eğitimsizlik ve erkeğin alkol alışkanlığı bildirilmiştir.

şım beni telefonla arayarak, eski komşusunun eşinin kaybolduğunu, yardıma ihtiyacı olduğunu anlattı ve ilgilenmem için bana yönlendirdi. Otuzlu yaşlarda, düzgün konuşan, üzgün ve öfkeli olduğu belli bir genç adam çıkıp geldi. Üç çocukları olduğunu, eşiyle hiçbir geçimsizliklerinin olmadığını, büyük ihtimalle onun 'aklını çelen' bir arkadaşının eşini evinden götürdüğünü anlattı. 'Komşumuzu aramış ve dönmek istediğini söylemiş. Kötü niyetli birileri onu alıkoyuyor, elimde adresler var polis ilgilenmiyor' diye sızlandı. Tanıdığım konuyla ilgili bir yetkiliyi arayarak, genç adamı ona gönderdim. Aradan bir hafta geçti. Genç adam beni aradı.

Eşinin kandırılmış olduğunu, kadın sığınma evinde bulunduğunu, görüşmek istediğini ancak görüştürülmediğini anlattı. 'Eşim psikolojik sorunları nedeniyle böyle davranıyor. Tedaviye ihtiyacı var. Siz bana

Şikayetçi kadınların büyük çoğunluğu şikayetinden vazgeçmektedir. Bunun en önemli nedenleri; kadının ekonomik gücünün bulunmaması, çocuklarının bulunması ve gidecek başka bir yerinin olmamasıdır.

yardımcı olun, görüşeyim tedavi ettireyim' dedi.

Kendisine eşinin güvende olduğunu bildiğine göre artık onun çocuklarıyla ilgilenmesi gerektiğini, eşine ulaşmaya asla çalışmamasını, aksi halde koruma kararını ihlalden tutuklanabileceğini ve çocuklarının da babasız kalacağını, yarı uyarı yarı tavsiye şeklinde anlattım. Bakış açısının sorunu önce başkalarına, sonra eşinin psikolojik sorunlarına atfetmekle sınırlı olduğunu, karşılaşmaları halinde tehlikeli davranışlar sergileyebileceğini anlamak zor değildi. İşte bu olayla derginin bu sayısının aile içi şiddete ayrılmış olduğu haberi birleşince, alan araştırmasının sonuçlarını paylaşmak istedim.

Alan araştırmamın amacı; 4320 sayılı Kanun uyarınca verilen koruma kararlarının uygulanması, uygulamada aile içi şiddet olaylarının polise yansıma biçimleri ve polisin bu konudaki çalışmaları ile sorunları yerinde incelemektir.

İstanbul'un en çok göç alan ve ekonomik düzeyi düşük bölgelerinden olan bir ilçesi, bu özellikleri nedeniyle seçildi. Bu ilçede bulunan 1 milyonun üzerindeki nüfusa hitap eden üç ayrı polis merkezinde görevli polis amir ve memurları ile yüzyüze görüşmeler yapıldı. Bu görüşmeler, görevlilerin serbest konuşmasının sağlanması amacıyla sesli kayda tabi tutulmadı; yalnızca

notlar alındı. Görüşme yapılanların kimliği gizli tutuldu. Bu görüşmelerdeki sorunlara ilişkin saptamalar aşağıda kısa başlıklar halinde sunulmaktadır.

Aile İçi Şiddet Nedeniyle Yapılan Başvuru Sayısı

1 milyonun üzerinde nüfusa sahip araştırma bölgesinde yılda 1200 civarında aile içi şiddet başvurusu yapıldığı, başvuranların yüzde yüze yakınının kocasından şiddet gören kadınlardan oluştuğu, çocuklara yönelik çok az sayıda şiddet olayı ile karşılaşıldığı, bunların da genellikle anne ile birlikte babadan dayak yiyen çocuklar olduğu saptanmıştır. Aynı gün içinde iki yada üç kez şiddete maruz kaldığı gerekçesiyle şikayete gelen kadınlar bulunduğu bildirildi.

Kocasını kendisini dövdüğü gerekçesiyle kadın sabahleyin başvurdu. Kocanın ifadesi alındı. Cumhuriyet Savcısına telefonla bilgi verildi. Kocanın ifadesinin alınıp salıverilmesi talimatı alındı ve dosya bu şekilde ikmal edilip eşler gönderildi. Koca bu kez eşini "niye beni şikayet ettin" diye dövmüş.

Kadın tekrar geldi ve şikayette bulundu. Sığınma evine gitmek de istemedi. Biz tekrar başvurusunu alıp, kadını evine gönderdik. Adamı ise biraz sakinleşmesi ve olayın soğuması için ertesi sabaha kadar karakolda tuttuk sabahleyin salıverdik. (Polis memuru).

Aile içi Şiddetin Nedenleri

Aile içi şiddetin en önemli nedenleri olarak ekonomik sıkıntılar, eğitimsizlik ve erkeğin alkol alışkanlığı bildirilmiştir.

İkibuçuk yıldır buradayım; trafik kazası nedeniyle gelen birkaç kişi hariç, üniversite mezunu şikayetçi yada faille karşılaşmadım. Tarafların hemen hemen hepsi ya hiç okula

gitmemiş yada ilkokul mezunu. Hatta lise mezunu bile çok az rastlanıyor. (Komiser).

Bir kadın eşinin kendisini dövdüğü şikayetiyle geldi. Alkolik olan eşi 'git nerden ve nasıl bulursan bul bana içki parası getir' diyormuş. Kadın 'nerden bulacağım' dediği için dövyormuş. Kadın 'artık canıma yetti' diyor ama sığınmaevine gitmek istemediği için şikayetinden vazgeçip evine döndü (Polis memuru).

Ekonomik krizle birlikte işsizliğin artması en çok Bağcılar gibi çalışan kesimin yaşadığı semtleri vurdu. Bunun da aile içi şiddet ve boşanma vakalarının artmasına yol açtığı bildirildi.

Şikayetten Vazgeçme

Şikayetçi kadınların büyük çoğunluğu şikayetinden vazgeçmektedir. Bunun en önemli nedenleri; kadının ekonomik gücünün bulunmaması, çocuklarının bulunması ve gidecek başka bir yerinin olmamasıdır. Ayrıca özellikle Karadeniz bölgesinde ailelerin, eşinin evinden bu nedenle ayrılmak isteyen kadınları kabul etmek istemedikleri bildirilmiştir. Komşular ve akrabaların baskılarının da kadını, aile içi şiddet uygulayan kocasıyla yaşamaya devam etmeye zorlamakta, bunun için de kadın şikayetten vaz geçmektedir.

Yaşlı bir teyze kocasından dayak yediği için sağlık ocağına rapor almaya gitmiş. Karakola göndermişler. 'Beni doktora sevk edin rapor alayım, ilerde lazım olur yanımda bulunsun, ama şimdi şikayet etmek istemiyorum' dedi. Doktora sevk edebilmemiz için başvuruda bulunması gerektiğini söyledik. Başvuru yapmadan bıraktı gitti. (Komiser).

Bu tür durumlarda çoğu kez yine de erkek bir gün bekletilmekte yada iki tarafın büyüklüğü karakola çağrılarak arabuluculuk yapmaları istenmektedir.

Polisin şikayetçi eşi şikayetinden vazgeçirme ve tarafları barıştırma eğiliminde olmadığı, bunun nedeninin barıştırılan eşlerin tekrarlanan aile içi şiddet eylemlerinde, polisin sorumlu olacağından endişe edilmesi olduğu bildirildi. Ayrıca şiddet uygulayan kocaya yönelik de başka tür önlemlere başvurulamıyordu. Bir yaşlı polis memuru bu durumu "eskisi gibi kocanın kulağını çeke-miyoruz" şeklinde ifade ediyor ve gülümsüyordu.

Sığınma Evleri

Bu ilçede sığınma evi yok. Halbuki 5393 sayılı Belediye Kanununun 14. maddesinde "Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar." Hükmü var.

Görüşmelerde bu hususta yapılan saptamalar şunlar:

Sığınma evine gitmek isteyen kadın sayısı yukarıda da belirtildiği gibi hayli az. Ancak gitmek isteyenlerin de başka ilçelerde bulunanlara gönderilmesi gerekiyor. Talebin fazlalığı nedeniyle bu sığınma evleri de almakta güçlük çıkıyor. Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün bu konuda çok katkıda bulunduğu söylenemez. İlçede sığınma evi bulunması halinde, daha çok talepte bulunan kadın olması büyük olasılık.

Sığınma evlerinde yer olmadığı için kadınları gönderemiyoruz. Sokakta kalacakları için bir hafta baktığımız

kadınlar oluyor. İlçede bulunsaydı mutlaka yararlı olurdu. Aile içi şiddetten gelen kadınları diğer sığınma evleri yerleri olsa bile almak istemiyor. Bir sürü engel çıkarıyorlar (Polis memuru).

Koruma Kararlarının Uygulanması ve İzlenmesi

Halen uygulanmakta olan 40 civarında koruma emri vardı ve hepsi kocanın evden uzaklaştırılması ön-

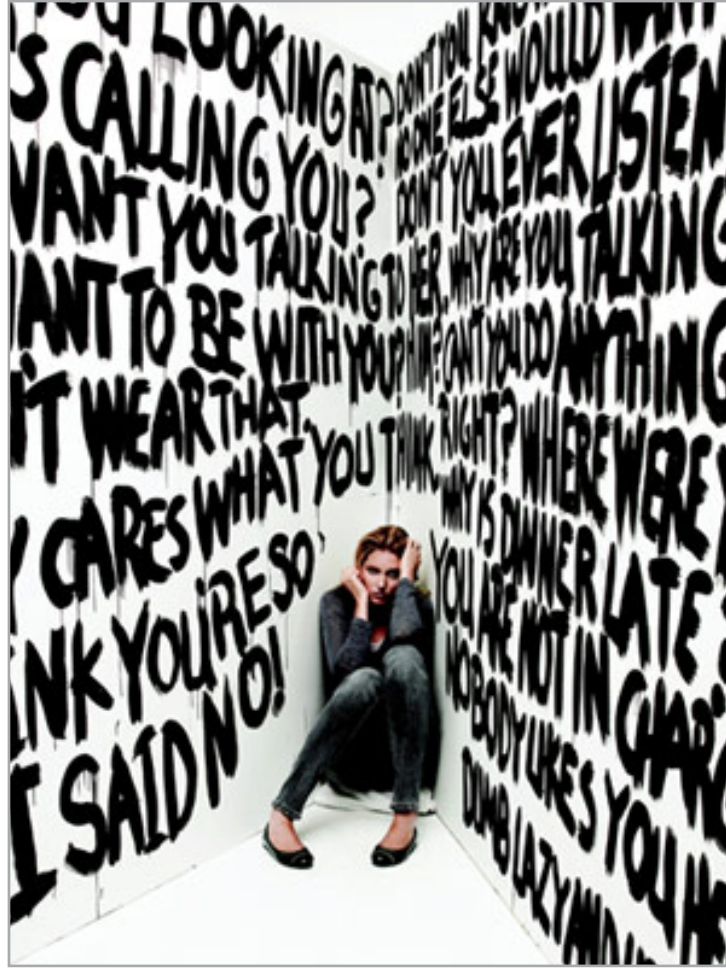
Yalnızca bir karakolda zaman zaman evlere gidilerek kocanın uyup uymadığına ilişkin kontrol yapıldığı bildirildi. Ancak genelde bu kontrol yapılmıyordu ve görüşülenlerin genel kanısı; kocaların yasağa rağmen evlerinde yaşamaya devam ettikleri yönündeydi.

Koruma kararlarının uygulanması güç. Zaten ekonomik sıkıntı var. Kocaya 'eve gitmen yasak' desen, 'nerede kalacağım' diyor. Adamın cebinde dolmuş parası bile yok ki otelde kalsın. Yüzde doksani zaten ilkokul mezunu bile değil. Zaten çoğu zaman kadın gelip, eşiy-le barıştığını söylüyor ve eşinin evde kalmasına rıza gösteriyor. (Polis memuru).

Karakollardaki personel yetersizliği koruma kararlarının uygulanmasının denetlenmesini imkansızlaştırmaktadır. Bu denetim için en az otosuyla birlikte bir ekibin görevlendirilmesi gerekmektedir.

Polis, Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Yada Azaltılmasına Katkıda Bulunabilir mi?

Görüşmecilerin tamamı polisin bu konuda sağlayabileceği katkının çok az olduğunu, zira sorunun temel nedenleri çözülmeksizin aile içi şiddetin önlenmesinin imkansız olduğunu bildirdiler. Ancak personel, araç takviyesi ve eğitimle polisin koruma kararlarının uygulanması ve izlenmesini daha etkin bir şekilde yerine getirebileceği kanısındaydılar.

lemiydi. Koruma emirleri genellikle tarafların karakola çağrılarak iki tarafa ayrı ayrı tebligat yapılması, mağdura, eşinin karara uymaması halinde telefonla yada gelerek başvuruda bulunması uyarısında bulunulması, süre bitince de durumun tutanakla tespit edilip Cumhuriyet savcılığına bildirilmesi şeklinde uygulanmaktaydı.

Bu tespitler, sorunun bir çok yönünden yalnızca bazılarına ilişkin birkaç ipucundan ibaret. Büyük resmin tespiti daha geniş bir araştırmayı gerektiriyor. Ancak yalnızca bu birkaç tespit bile, durumun görüldüğünden daha vahim olduğunu, en modern aile koruma yasasını çıkarmış olmanın, sorunları sona erdirmeye yetmediğini gösteriyor. Aile içi şiddetin geniş sosyal nedenlerinin ortadan kaldırılması bir yana, devlete korunmak için başvuran aile bireylerinin korunmasında bile hem uygulama hem de ekonomik boyutlar açısından önemli sorunları sürdüğü görülüyor.

Vurgulanması gereken bir başka husus da; hükümet ve bakanlık düzeyinde alınan önlemlerin, alandaki uygulayıcılara yansımalarının çok yavaş olması ve üst kademelerde alınan önlemlerde, alandakilerin deneyimlerinden yeterince yararlanılmamasıdır. Bunun araştırma tarihinde belirlediğimiz çarpıcı bir örneğini vermek istiyorum.

22 Ekim 2009 tarihinde SHÇEK Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Emniyet Genel Müdürlüğü arasında imzalanan "Aile İçi Şiddet Mağdurlarına ve Mağdur Çocuklara Yönelik Verilen Hizmetlerin Kurumsal Kapasitesinin Artırılması ve İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin protokolle getirilen yenilik; polise aile içi şiddet şikayetleri üzerine "Aile İçi Şiddet Olayları Kayıt Formu" düzenleme ve böylelikle bu tür suçların takibini sağlama yükümlülüğü getirmesiydi. Raporda başvuruyu alan görevli ile ilgili bilgilerin yer alması, aile içi şiddet mağdurları ile faillerinin yatıştırılıp evlerine geri gönderilmesini önlemeyi amaçlamaktaydı.

Ancak araştırmamızı yaptığımız ilçede yapılan görüşmelerde; protokolün imzalanmasından bu yana iki

aya yakın süre geçmesine rağmen "Aile İçi Şiddet Olayları Kayıt Formlarının" karakollara henüz gelmediği, görüşmecilerin bu protokolden haberdar olmadığı görüldü.

Kendilerine protokol ve formlar gösterilen görüşmeciler ise, eğitim dışındaki hususların mevcut durumda bir iyileşme sağlamayacağını, çünkü sorunun yapılan başvuruların polise takip edilmemesinden değil, mağdurların gidecek başka yerleri ve ekonomik imkanları olmadığından eşlerinin yanına geri dönmek zorunda kalmaları, eğitim ve ekonomik sıkıntılardan kaynaklandığını bildirdiler.

Bilindiği üzere; toplumsal kültürümüz mağdurların polise başvurmalarını engelleyici niteliktedir. Aile içi şiddete maruz kalmış kadınların yüzde 92'sinin hiç polise başvurmamış olması bunun en çarpıcı örneğidir. Daha da kötüsü kadınların önemli bir kısmının, eşlerinin işlediği fiziksel ve cinsel şiddeti olağan karşılamasıdır.

Bunun yanı sıra kadınların ekonomik özgürlükten yoksun olması, devlet yada hukukun kendisini eşinden koruyacağına inanmaması, ailesi ve çevresinin tepkilerinden çekinmesi de bu başvuruları önleyen nedenler arasındadır. Eşler arasındaki mahrem ilişki sırasında gelişmiş olan duygusal bağımlılık da kadınlarda bilinçli çaresizlik yaratmaktadır. Kadın kocasının kölesi haline gelmektedir. Çocukların aile içi şiddet nedeniyle şikayette bulundukları durumlar ise yok denecek düzeydedir. Çocuklara yönelik şiddet ancak başka şekillerde ortaya çıktığında yasal işleme tabi tutulabilmektedir.

Az sayıda koruma başvurusu yapanın başvurularının değerlendirilmesinde ise polisin tutumu önem

Toplumsal kültürümüz mağdurların polise başvurmalarını engelleyici niteliktedir. Aile içi şiddete maruz kalmış kadınların yüzde 92'sinin hiç polise başvurmamış olması bunun en çarpıcı örneğidir.

kazanmaktadır. Gerek dünyada gerekse ülkemizdeki geleneksel polis yaklaşımı; tarafları uzlaştırma, nasihatla bulunma, resmi işlem yapmama yönündedir.

Bir başka sorunlu alan da alınan koruma kararlarının alınması ve takibinde yaşanmaktadır. Savcılıklar başvuruları iş yoğunluğu nedeniyle değerlendirmekte gecikmekte, polis ise, personel yetersizliği ve iş yoğunluğu nedeniyle bu kararların uygulanmasının takibini yapmakta güçlük çekmektedir. Çoğu zaman kararın tebligatı gecikmekte, önlemin uygulanması personel ve araç yetersizliği nedenleriyle kontrol edilememektedir.

Sonuç olarak; 4320 sayılı Yasanın işletilmesinde temel sorun mevzuat araçlarının yetersiz olması değil, sorunun büyüklüğü, polis teşkilatının imkanlarının yetersizliği, bakış açıları ve toplumsal tepkiler gibi nedenler yüzünden, uygulamanın verimli ve başarılı bir şekilde yürütülememesidir.

Bu noktada Mülki İdare Amirlerinin, her yerde kullanmayı sevdiğimiz 'yerel imkanlarla' polise destek vermesi, ailenin korunmasına yönelik işleri bizzat takip etmesi, yukarıda dile getirdiğimiz bazı sorunların çözümüne katkıda bulunabilecektir.

